

”Ikäihmisten syrjintä”

Me eläkeläisten edustajat olemme sitä mieltä, että ympärivuorokautisen asumisen asumispaikkoja ei saa enää vähentää! Niitä on jo vuosien aikana vähennetty ja mitään vastaavaa ei ole tullut tilalle. Onko hyvinvointialueiden päättäjien tarkoitus jättää vanhukset heitteille, oman onnensa nojaan? Hienoja sanoja käytetään kotihoiton kehittämisestä ja mielipiteenä on, että yhteisöasuminen olisi ratkaisu kaikkiin ongelmiin.

Kotihoito piipahtaa ehkä useaankin kertaan päivässä. Vastaako se siihen tarpeeseen, mitä palvelulta odotetaan? Vastaus on tänä päivänä: Ei vastaa!

Aina on henkilöitä, jotka tarvitsevat toisen apua, kun he eivät pärjää omassa kodissaan ilman ympärivuorokautista valvontaa, apua tai seurantaa.

ESITYS:

Eläkeläiset ry/Pohjanmaan aluejärjestö ry esittää hyvinvointialueiden hallituksille, että ympärivuorokautisen asumispalvelujen paikkoja ei saa vähentää yhtään.

Vastaus kansalaisaloitteeseen:

Kiitämme Eläkeläiset ry/Pohjanmaan aluejärjestö ry:tä kansalaisaloitteesta, joka koskee ikäihmisten ympärivuorokautisten palvelupaikkojen vähentämistä. Kansalaisaloite on saapunut joulukuussa 2024.

Taustaa

Pohjanmaan hyvinvointialueen ikäihmisten palveluiden järjestämistä, saatavuutta ja kehittämistä ohjaa monet eri lait ja suositukset. Lisäksi hankkeissa on laadittu erilaisia toimintamalleja ikäihmisten palveluiden kehittämiseksi. Iäkkäiden palvelut ovat hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvaa sosiaalihuoltoa, jota aluehallintovirasto ja Valvira valvovat. Pohjanmaan hyvinvointialue valvoo toimintaa myös omavalvonnan avulla. Palveluiden laatua seurataan myös asiakaspalautteiden, haittailmoitusten, kansallisten tilastojen ja organisaation sisäisillä mittareilla. Lakisääteisistä määräajoista raportoidaan säännöllisesti. Myös THL (Terveystieteiden tutkimuskeskus) seuraa vanhuspalvelulain ja suositusten toteutumista eri tiedonkeruumenetelmien avulla. Palvelutarpeen arvioinnin perusteella ikäihmiselle voidaan tarpeen mukaan myöntää sosiaalihuollon palveluita kuten muun muassa kotihoitoa, omaishoidontukea, asumispalvelupaikka.

Vuoden 2024 lopussa Pohjanmaan väestö oli 178 749, josta 75-vuotta täyttäneitä 21 241. 85-vuotta täyttäneitä oli 6056. Ennusteiden mukaan + 75-vuotiaiden määrä tulee Pohjanmaalla kasvamaan vuoteen 2040 mennessä 25 %:ia vuoteen 2024 verrattuna. Ennusteiden mukaan + 85-vuotiaiden määrä tulee kasvamaan Pohjanmaalla vuoteen 2040 mennessä 73 %:ia vuoteen 2024 verrattuna. Sama kehitys on myös muualla Suomessa ja maailmalla, Pohjanmaalla kasvu on maltillisempi. Tämän vuoksi palvelurakennetta tulee muuttaa ja kehittää, jotta voimme vastata tulevien vuosien lisääntyvään palvelutarpeeseen ja viivästyttämään raskaampien palveluiden tarvetta. Myös henkilöstöstä tulee olemaan pulaa, koska seuraavien kymmenen vuoden aikana

Pohjanmaan sote-henkilöstöstä tulee eläköitymään noin 20 %:ia. Nämä paikalliset tekijät yhdistettynä kansalliseen ja koko maailman tilanteeseen tuovat haasteita hyvinvointialueille.

Palveluiden kehittäminen

Yksi tärkeimmistä tavoitteista ikäihmisten palveluiden kehittämisessä on painopisteen siirtäminen raskaammista palveluista kevyempiin. Pohjanmaan palvelurakenne on painottunut enemmän raskaampiin palveluihin. Viime vuosien aikana on kehitetty kevyempiä palveluita ja erityisesti kotiin vietäviä palveluita. Toimintakykyä tukemalla ja parantamalla on mahdollista siirtää raskaampien palveluiden tarvetta myöhemmäksi.

Kansallinen tavoite on, että iäkäs ihminen voi asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään, jopa elämänsä loppuun saakka. Kun ihminen tarvitsee hoivaa ja huolenpitoa, hän saa sen kotonaan tai kodinomaisessa asuinympäristössä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut laatusuosituksen aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palveluiden turvaamiseksi 2024-2027. Laatusuosituksen keskeiset sisällöt ovat iäkkäiden aktiivisuuden, työurien ja toimintakyvyn edistäminen, vapaaehtoistoimintaan osallistuminen, teknologian hyödyntäminen hyvinvoinnin edistäjänä, asuminen ja asuinympäristöjen ikäystävällisyys, palvelujen toteuttaminen kestäväällä tavalla, laatuindikaattorit laadun ja vaikuttavuuden seurannassa sekä skenaariolaskelmat ennakoitujen asiakasmäärän mukaan.

Mitä palveluita ikäihmisille on kehitetty Pohjanmaan hyvinvointialueella?

Yhteisöllinen asuminen

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 21 b §:n mukaan hyvinvointialueen järjestämistehtäviin kuuluu yhteisöllisen asumisen järjestäminen esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilön hallinnassa on tarpeita vastaava asunto ja tarjolla on sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Lain mukaan yhteisöllistä asumista järjestetään henkilölle, joka tarvitsee sitä sillä perusteella, että hänen toimintakykynsä on alentunut ja hoidon ja huolenpidon tarve on kohonnut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Yhteisöllisen asumisen palvelukuvaus ja myöntämisen kriteerit on hyväksytty hallituksen kokouksessa 17.6.2024 (§138). Pohjanmaan hyvinvointialueen yhteisöllisen asumisen lisäämistä koskeva ehdotus tavoittelee noin 1 %:n peittävyystason saavuttamista vuoteen 2030 eli noin 230 paikkaa. Alueella on tällä hetkellä jo 111 paikkaa yhteisöllisessä asumisessa. Yhteisöllisen asumisen palvelupaikkojen lisääminen vaatii investointeja tavoitteen saavuttamiseksi.

Kotiin annettavat palvelut

Kotihoitoa on saatavissa koko Pohjanmaan hyvinvointialueella kaikkina vuorokauden aikoina. Kotihoito tukee asiakkaiden kotona asumista. Käynti voi sisältää henkilökohtaista hoitoa ja huolenpitoa sekä kotisairaanhoidoa.

Kotona asuvien iäkkäiden omatoimisuutta, hyvinvointia ja turvallisuutta voidaan tukea myös teknologian avulla. Etäteknologiaa, kuten kuvavideoyhteyttä, käytetään yhä useammassa kotihoidon yksikössä lääkehoidon ja ruokailun varmistamiseen. Etäyhteydellä toteutetaan myös kuntoutus-, sairaanhoitopalveluja sekä lääkärin tapaamisia. Etäyhteydet osaltaan tukevat aktivoivaa työtettä, jolla pyritään asiakkaan omatoimisuuden säilyttämiseen. Pohjanmaan hyvinvointialueella tarjotaan kotihoidon asiakkaille ilmaiseksi myös lääkeautomaatti, joka lisää lääketurvallisuutta ja asiakkaan autonomiaa.

Tukipalvelut kotiin auttaa iäkästä ihmistä selviytymään, kun toimintakyky on heikentynyt. Tukipalvelut on suunniteltu ja laissa määritelty niin, että ne tukevat osaltaan itsenäistä asumista ja hyvinvointia. Turvallisen kotona asumisen varmistamiseksi on huolehdittava, että kodin turvallisuuden perusasiat ovat kunnossa.

Palvelut perustuvat aina yksilölliseen arviointiin (palveluohjaus) sekä asiakassuunnitelmaan. Kotihoitoon ja tukipalveluihin on laadittu hyvinvointialueen hallituksen hyväksymät kriteerit.

Kotihoidosta säädetään sosiaalihuoltolaissa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Kotikuntoutus ja tehostettu kotikuntoutus

Pohjanmaan hyvinvointialueen toiminnan alkaessa kotikuntoutusta tarjottiin Pietarsaarta lukuun ottamatta vain kotihoidon asiakkaille. Kuntien osoittamat resurssit vaihtelivat kuntien välillä eikä kaikissa kunnissa ollut fysio- ja toimintaterapeutteja toteuttamassa kotikuntoutusta.

Hyvinvointialueen aloittaessa kotikuntoutus mahdollistui kaikille ikääntyneille henkilöille riippumatta heidän muista palveluista. Palvelulle määriteltiin koko alueelle yhteiset kriteerit. Jokaisessa kunnassa toimii nyt myös toiminta- ja fysioterapeutteja tukemassa hoitajia. Kotikuntoutuksen resursseja on jaettu siten, että ne jakautuu tasaisesti koko alueelle.

Etäkuntoutusta on aloitettu viidessä kunnassa ja sitä laajennetaan koko alueelle. Sen avulla voidaan tarjota enemmän kuntoutuskäyntejä välimatkoista huolimatta.

Vuonna 2024 aloitettiin tehostettu kotikuntoutus –toiminta Vaasassa ja Pietarsaaressa. Osana tulevaisuus ja sopeuttamis –ohjelmaa saatiin tehostettuun kotikuntoutukseen 9 uutta toimea ja kotiuttamistiimin resurssit siirrettiin tehostettuun kotikuntoutukseen. Tehostettu kotikuntoutus mahdollistaa aikaisemman kotiutumisen sairaalasta. Sen avulla saadaan hoidollinen apu heille, joilla ei ole kotihoitoa sekä riittävät kuntoutusresurssit. Tehostetun kotikuntoutuksen avulla ikääntyneiden toimintakyky paranee niin, että heidän palveluntarpeensa pienenee ja suuri osa heistä pärjää jatkossakin ilman kotihoitoa. Tehostetun kotikuntoutuksen resurssit vahvistuu 1.9.2025 lähtien 10 vakanssilla.

Lisa liikkuva sairaala

Lisa liikkuvan sairaalan tarkoitus on viedä päivystyksellistä osaamista asiakkaan kotiin ja näin vähentää mm. ikäihmisten tarvetta hakeutua päivystykseen sellaisen hoidon tarpeen vuoksi, mikä voidaan hoitaa asiakkaan kotona.

Kotisairaala

Kotisairaala tarjoaa palveluja koko alueellamme, ja nämä järjestetään omana toimintana lukuun ottamatta Kristiinankaupunkia, missä palvelu ostetaan Pihlajalinnalta. Kotisairaala on avoinna klo 7–22 koko alueella, paitsi keskisellä alueella toiminta on ympärivuorokauden, koska väestömäärä on muuta aluetta suurempi

Kiertävä perhehoito

Pohjanmaan hyvinvointialueella perhehoitoa on aiemmin toteutettu lastensuojelun ja vammaispalveluiden asiakkaille, mutta ei ikäihmisille. Tavoitteena on käynnistää kiertävä perhehoito ikääntyneiden kotona ja tarjota vaihtoehto hoivan ja huolenpidon järjestämiseen kodinomaisissa olosuhteissa sekä tukea omaishoitajien jaksamista. Omaishoidon ja perhehoidon yhdistelmä mahdollistaa asiakkaan kotona asumisen ja siirtää ympärivuorokautisen hoivan tarvetta myöhemmäksi. Perhehoitajien valmennuskurssi järjestettiin keväällä 2025 ja tavoitteena on aloittaa toiminta syksyllä 2025.

Ympärivuorokautisten palveluasumispaikkojen vähentäminen

Ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkoja on vähennetty ja kriteerit palvelun saamiseksi on yhtenäistetty koko alueen osalta. Ympärivuorokautisen palveluasumispaikkojen vähentäminen on edellyttänyt rinnalla myös muiden palveluiden kehittämistä. Kotihoidossa on kehitetty etäpalveluita mm. Osakäynneistä voidaan korvata etäkäynteinä, lääkerobotit, sähkölukot. Edellisissä kysymyksissä on kuvattu eri palveluita, mitä hyvinvointialueella on kehitetty.

Pohjanmaan hyvinvointialueen kotona asuvien määrä vuonna 2024 oli 92,1 %:ia ja tavoitteena vuodelle 2025 on nostaa %-osuutta 93 %:iin. Koko maan % osuus vuonna 2024 oli 93,1 %:ia.

Lopuksi

Pohjanmaan hyvinvointialueen ikäihmisten palveluiden kehittämisessä painopiste on siirtynyt ja siirtymässä raskaammista palveluista kevyempiin. Tämä muutos on välttämätön väestön ikääntymisen ja palvelutarpeiden kasvun vuoksi. Ympärivuorokautisten palveluasumispaikkojen vähentäminen on osa tätä palvelurakenteen muutosta, ja tavoitteena on kehittää palveluita, jotka vastaavat ikäihmisten tarpeisiin ja tukevat heidän hyvinvointiaan ja mahdollisuus asua omassa kodissa niin kauan kun mahdollista.

Arvioimme ja seuraamme palveluiden saatavuutta ja muutosten vaikutuksia ikäihmisten hyvinvointiin ja palveluiden saatavuuteen.